

Szuromi Pál

„...ezt kommunikáljátok!”

– kis nyelvi pikareszk –

Zé kinyitotta a reggeli újságot, s tekintete az egyik nagynevű színész szavaira esett. A nagynevű nemrég elhunyt pályatársát méltatta tragikus lelkesedéssel.

„Fantasztikus pálya! Fantasztikus élet!” – szavalta felhevülten a nagynevű színész. *Fantasztikus, mi?! – hördült fel dühödten Zé, tehát az elhunyt egy fantasztikus pályán futotta a maga fantasztikus életét! S azt, hogy a bűdös életben lehet? Zé felhördülésében olyan trenírozottság rejlett, melyet csak a magyar nyelv elleni sorozatos – és Zé szerint gyilkos – merényletek tettek érthetővé.*

Szóval fantasztikus?! Nem páratlan, csodálatos, elképesztő, káprázatos, lenyűgöző, szédületes, megkapó, tündöklő, döbbenetes, szeniális, magával ragadó, örökre maradandó – hogy még legalább húszat ne mondjak, te ökör!

Már jó ideje sötét gyanakvással nyitotta ki a TV-t, kapcsolta be a rádiót, ha „művészekkel”, neves emberekkel való beszélgetésre, netán sportközvetítésre számíthatott. A neves emberek legtöbbje szorgalmával és *zsenijével* valóban sokra vitte a pályán, de elragadtatásuk vagy modoros lelkesedésük csúcán nem ismertek más szót, csak az elsőprő hangsúllyal világga lihegett, s a hallgatóságra sercintett *fantasztikust*.

„A Pavarotti (még ez is: a Pavarotti, mintha csak tárgyról vagy testrészről, de semmiképp sem egy egész emberről lenne szó), a Pavarotti *fantasztikus* hangja!” – „A Bernstein? Hát az *fantasztikus!*” – „A Karinthy humora? *Fantasztikus!*” – S a versenyeken a *fantasztikus* rajt után persze *fantasztikus* hajrá következett – *fantasztikus*, naná, hogy *fantasztikus* végeredménnyel. És természetesen Velence is *fantasztikus*, és pláne Dubai és pláne a Maldív-szigetek – Zé számára már egészen a hányingerig.

Hol van most Arany János, hol van Kosztolányi és Péchy Blanka, s a többi nyelvművelő – hol a főiskolai órákon gyakorolt „szép beszéd”?

– *Apám!* – mondta öreg festő barátja, akit hasonló nyelvi fullánkok szintén naponta martak – *apám*, kihalunk a világból, mire megöregszünk, ha ugyan őslények módján rég ki nem haltunk már. Pedig volt idő, hogy próbáltam „korszerűsödni” én is. Úgy-ahogy megszoktam, hogy minden *tökjő, tökgáz* vagy *égő*, sőt: *brutálisan szép, brutálisan* finom. De a kitépett, kirongyolt gatyák, télen a mínuszokban is szellőző térdkalácsok nekem már túl sok. Nem is a gusztustalanságuk miatt, mert gusztustalanok, hanem mert a *látványt* nem érem föl ésszel. Egyszer, még az örület elején, a tapolcai állomáson odaléptem egy ilyen szerencsétlen kis *csajhoz*, s mutatom a tenyéryi lyukon fagyosan kidermedő térdét. „*Tudom, mondja, és biggyeszi a száját, most ez a divat.*” Divat?! Milyen divat az, amivel megalázod magadban a nőt, te kis szerencsétlen?!”

– Van a *Heló!*-ról is egy történetem, vagyis nem igazán csak arról – folytatta később a festő. Az *Ibolyában* ültem egy pohár sör mellett, a pult mögött Annácska, a presszós. A negyvenes éveiben járó Anna az a halk szavú, türelmes, ábrándos *kisasszony*, aki köré egy Krúdy-féle kávéház illik, körülötte a Tabán csöndjével, ezért sem tudod, mit keres itt, ebben a hisztérikus *mában*. Anna a pult mögött mereng, én a délelőtti rajzomat nézegetem... S ekkor, fajtája „egyenruhájában” bevágódik egy kis patkány. Tizenéves, ápolatlan suttyó, ujjatlan trikóban, csuklótól vállig sűrű, fekete tetkó, hátracsapott simlis sapka, s persze a rágóján kérődzik. Vegyem-e jó pontnak, hogy köszönt, ha ugyan köszönés volt az a rágózva Annára bőffentett

nyegle Heló! – *Aggyá' egy gombócot abból, meg egy kólát!* – rendelkezett az úrfi. Annácska arcán enyhe tremor futott át, elakadt lélegzet után mélyet sóhajtott – az önuralom próbája lehetett ez a fél perc.

– Melyikből kéred?

A kis patkány megmutatta. Megkapta a kólát is, fizetett, de most nem mondott *helót* kifelé menet. S én, bár sajnáltam, szegény Annának megadtam a kegyelemdöfést.

– Mondja, kedves Anna, ki volt ez az érdekes fiatalember? Családtag, rokon, netán kedves ismerős a baráti körből?

Hogy megdermesztette a föltételezés, mintha arcul ütöttem volna!

– Mit képzél, művész úr! Nem volt ez nekem senkim!

– De hát *letegezte* Önt.

– Mit tegyek?! No, mit tegyek, művész úr az ilyen alakokkal szemben?!

Ám én folytattam, a pedagógia olykor távolabbra tekintő kíméletlenségével:

– Kedves Anna, Ön – ahogy mondani szokás – az élete delén járó, jó ízlésű, jó modorú, *tisztességes asszony*, akihez bejön egy nyegle kis jampec, mosdatlan kis disznó, és letegezi Önt. Azt mondja, nem tehet semmit. De miért *tegezi vissza?!* hiszen ezzel megadja neki a jogot, hogy lehúzza magához a sárba.

– Nos – folytatja Zé – én is szolgálhatok egy *Helóval*, de ennél a történetnél, a sivár köszönésen túl, inkább a szereplőm közönye ütköztet meg.

Nemrég járt nálam egy igényesnek tűnő *ötvenes* asszony, nevezzük Mártának őt.

Végzünk a hivatalos dolgokkal, amikor megemlíti, hogy csak rövid „eltávozását” tölti itthon: évek óta Dániában él. Két unokájára visel odakinn gondot, reggel óvodába, iskolába kíséri őket, majd bevásárol s mos, főz, takarít rájuk – szóval a szokásos asszonyi és nagymamai munkák. Megtudom, hogy a menyé is magyar, kinn is magyarul beszélnek, s ha a gyerekek tán valamit dánul, ő arra alig figyel oda.

Ekkor hirtelen ötlettel megkérdézem tőle:

– Mondana valamit dánul? Hogy mondják, *milyen szép este van, vagy jó napot kívánok!* Láttad volna az arcát! Úgy elhűlt, mintha valami trágárságot hallana tőlem.

– Honnan tudjam?! Nem kell, hogy beszéljek dánul.

– Nem? De hát évek óta kinn él, *dánok közé* viszi a gyerekeket, bevásárol... otthon szól a TV...

– Ha „leadom” a gyerekeket, csak beköszönök, hogy *Heló!*

– Ez elég?

– Elég.

– No és az üzletben?

– Ó, az olyan, mint nálunk a pláza. Tudom, mi hol van; megrakom a kocsit, a pénztárnál kártyával fizetek.

– Köszönnek egymásnak?

– Hogyne! a pénztáros mondja, hogy *heló*, köszönök neki én is.

– *Heló?*

– *Heló*, igen.

– Egyebet nem? a pénztáros se magának?

– Egyebet nem, ennyi elég.

Mártát tehát nem zavarja Hamlet atyjának Helsingör várfokán bolyongó szelleme, nem érez emésztő kíváncsiságot sem a viking emlékek, sem Andersen szülőháza iránt, de még csak a dán filmek, a dán nyelvű plakátok sem érdeklik. Egy igazi nyelvi, kulturális és persze lelki buborékban él, – azért hadd tegyem hozzá: családjának a dánoktól elzárkózó „bűnsegédletével”...

– És ahhoz mit szólsz, *apám* – szaporította tovább Zé barátja, a festő a nyelvrontók bűnlajstromát – ahhoz mit szólsz, hogy újabban semmit nem terveznek meg, nem adnak át,

nem helyeznek el, nem nyitnak meg, nem gondolnak át – s még ezernyi példát tudnék –, hanem minden tervezésre *kerül*, átadásra *kerül*, elhelyezésre *kerül*, átgondolásra *kerül*, megnyitásra *kerül*! Ki tervezi meg, te nagyokos, te fontoskodó tulok, s ugyan ki adja át?! – kérdezem ilyenkor, hát nem egy hivatal, közösség, mérnök, nem emberek: *te, ti* vagy *ők*?! Gyáva vagy egyenesen beszélni, megnevezni, pedig fontos embernek tűnsz, rádiónak, tévének, újságnak nyilatkozol, s még tán hiszed is, hogy ez így precíz, választékos, *korrekt*, hogy már a perverz *politikailag korrektet* ne mondjam!

Zé együtt hevült a festővel. Hol lehetne még a nyelv romlatlan, de legalább *kevésbé romlott* vidékeire lelni? Abban egyetértettek a festővel, hogy *szigetszerűen* valószínűleg bárhol, ám remélték, hogy akadnak nagyobb csoportok, közösségek is, ahol még természetesebb módon beszélnek a nyelvet.

– Szubkultúra is lehet? – incselkedett a festő, bár mindketten tudták, hogy ez réteget, magasabb (magasabb?) kultúra alatti televény jelent. Zé-nek nem volt ellenvetése („korszerűen”: Zé számára az ötlet *nem került* ellenvetésre).

– Nézz szét a Vak Egérben, ott még szerencséd lehet – javasolta a festő.

A Vak Egér valóban alkalmasnak látszott, s itt volt a közelben, és hazafelé Zé-nek útjába esett. A kocsmában eleven élet folyt. Néhányan a pultnál ütköztették érveiket a világ állásáról, odébb hangosabb vendégek cseréltek eszmét, hátul két biliárdozó – kezükben sörösüveg – a játékba merült. Miközben a dús keblű (mint Zé megtudta) Irma (ki természetesen s erőre ama egykori *Helység* mai Erzsókjá lehetne,) kezelte a csapat s az egyéb kellékeket.

Zé egy fél konyakot kért, majd poharát Irmára emelve ugyancsak merészen belevágott.

– Asszonyom, tudja, mi történik ezzel? Ez az ital most megivásra kerül!

Irma asszony, még gyanútlanul: – Naná!

– S ha kísérőnek még kis szódát is kapok, úgy az is megivásra kerül.

Némi megütközés látszott feltűnni Irma asszony eddig gyanútlan arcán, de Zé (most nem feszítve tovább a húrt) odébb, a hangoskodók felé fordult.

Egyikük épp beszámolt, hogy a haverral milyen olcsón hoztak be „németből” négy *leharcolt* Opelt, s hogy ebből sokkal *több dohány jön*, mint azokból a dögnéhez idomvasakból, amiket utál hegeszteni. De muszáj vállalnia azt is, a jövő héten ad le több mázsát belőlük.

– Mire az a sok meló? Mire az a rengeteg lóvé?! – firtatta filozofikusan az egyik napszemüveges haver.

– Mire? Megy férjhez Veronkánk, öneki gyűjtünk.

– Férjhez megy Verátok? No, akkor Miki („*ő lenne a vő?*”) nyakig merülhet a mézes csuporba!

– Ne vedd a szádra Veránkat, mert *bemosok* egyet!

– Jó, én nem mondtam, hogy Miki *meg...khum* Verátokat (a haver kimondta, amit mi most nem tartunk illőnek idézni), de hát nem ez a törvény, édesapám?

Zé szinte elzsibbadt a gyönyörűségtől, amit hallott (hogy valami eredetit mondjunk), zene volt füleinek.

– Hát nem *behozásra kerültek* a kocsik? – vetette magát az emberek közé.

– És azok a vasak, amiket ön hegeszt – nem *hegesztésre kerülnek*? És a menyasszony, akit ön bátorkodott megemlíteni, ő nem *meg...babonázásra kerül*? S ha ön *bemos* ennek a szemüveges úrnak... Megmámorosodva a „tisza forrástól” (amely, ismerjük el, nem egészen *kodályi* vagy *bartóki* volt), szélesen gesztikulált, lelkendezett, s tovább lazuló önfegyelemmel az Opel-importőrt vállon is veregette.

A viszonzás váratlanul kemény volt, mivel a társaság Zé felszabadultságát, amit az itteni *egészséges beszéd* keltett gúnynak érzékelte, s ő rövid úton az ajtón kívül találta magát.

Hiába sikította Irma csapláros, hogy *a konyak még kifizetésre sem került*, a fiúk nem visszakoztak...

Ha elfogadjuk – s miért ne fogadnánk – hogy az emlékezés, a felidézés valósága is épp oly eleven, élő rétegei lehetnek egy napnak, mint azon események, melyek éppen (LIVE-felirattal) itt és most történnek velünk, akkor elmondhatjuk, hogy Zé-t már-már annyi élmény érte a mai napon, mint Leopold Bloomot azon örökre nevezetes június 16-án.

Hazafelé tartott a kisváros egyik mellékutcáján, amikor közeli szomszédját, a hatvanas éveiben járó Terézt látta kisírt szemmel közeledni. Terézen soha semmi póz, mesterkéeltség nem volt, ennek leghalványabb gyanúját sem villantotta fel a róla való emlékezet. Zé ezért is állt meg gyanútlanul az asszony intésére.

– Mi a baj, Teréz?

– Szegény anyámtól jövök, bent fekszik a szanatóriumban, és mára olyan rosszul lett, már nem is kommunikál.

– Mit nem csinál, Teréz?!

– Hát mondom: nem is kommunikál! Ülök az ágya mellett, fogom a kezét, szölongatom – semmi. Akármít próbálok, nem kommunikál.

– Azt akarja mondani, Terike, hogy hiába szölongatja, simogatja a mama kezét, ő semmilyen választ nem ad: nem szól, nem felel, fel se jajdul, arca se rezzen, egy hang, egy sóhaj el nem hagyja a száját az ön közeledésére?

– Azt, azt! – szakad ki az asszonyból a sűrű fájdalom – már nem is kommunikál!

Hát mindenki megbolondult - döbbsent meg Zé. Senki sem *beszél, üzen, ad jelet, tudat valamit* magáról, *hirdet, kapcsolatot teremt*, csak kommunikál?! Itt ez a látszólag, sőt, a látszaton túl is *normális asszony*, s még ő is? Hát a méreg már ilyen mélyre leszivárgott?!

Zé számára nehezen akart lenyugodni a nap, s ezt ne csillagászati, lelki értelemben értsük. Sokáig álomtalan alvás sodorta magával, s már hajnal felé járt, mikor tanítványai körében feltűnt előtte a Mester.

„*Heló!*” – köszöntötte Jézus a tanítványokat. *Heló! – Heló! – HELÓÓÓ!!* – viszonozták a köszöntést (tizenkét *helóval*) a tizenkét tanítványok. *Fantasztikus projektem van* – avatta be őket tervébe Jézus. *Aki követi tanításomat, megváltásra kerül. – Tökjő! Szuper! Brutál!!* – zúgták lelkesen a tanítványok.

Most Jézus mélyen a szemükbe nézett, egyetlen pillantással mind a tizenkettőnek, s megismételte: *Minden bűnös üdvösségre kerül, ha követi tanításomat, Menjetek! Elküldésre kerültök a világ négy sarka felé, hogy ezt kommunikáljátok!*